

Nemovitě dědictví a způsob nakládání s ním

(využití, transformace, konverze, ochrana, náhrada)

Úvodní text ke znovuobnovení činnosti Pracovní skupiny Památková péče ČKA

Prolog:

Včerejší stavby, včerejší formování prostoru i krajiny... potřebujeme je? Mají nárok na prodloužení své existence? Anebo si zatím jen nemůžeme dovolit je odstranit a nahradit novými? Vždyť přece výrobci spotřebních předmětů a jejich ekonomičtí poradci nás přesvědčují, že připájet uklepaný drátek v žehličce je dražší, než ji zahodit a vyrobit novou! (Jestli je to udržitelné a jestli je moudré osud planety svěřit ekonomům, to si nechejme na jindy...)

V případě nemovitého dědictví je tomu naštěstí trochu jinak...a teď nemám na mysli ekonomickou stránku věci – že náklady na rekonstrukci, konverzi, přestavbu nemovitosti jsou většinou nižší, než její zbourání a novostavba.

Existující stavby, urbánní prostory, lidské zásahy do krajiny – polní cesty, rybníky, remízy, aleje apod. neplní jen svůj primární účel a nemají jen ekonomický rozměr, ale jsou také nositeli kontinuity, nostalgie, jsou to kulisy našich zážitků a vzpomínek. Ale především: tvoří zrcadlo doby, která je zrodila, a která je nejpravdomluvnější učebnicí dějepisu, kterou nepsali jen vítězové (i když ti nejmasívněji a nejtrvanlivěji), ale všichni – vlivní i bezvýznamní, úspěšní i neúspěšní, vládcové i plebejci ... byť by po sobě zanechali jen parcelaci svých obydlí. Některé stavby jsou hodnotné, nadčasové, jiné pomíjivé - ty sehrály svou roli, přežily se, dovršily svoji životnost a musely uvolnit své místo novému. Není nic přirozenějšího.

Nezanedbatelná část těchto hodnot (včetně jejich klasifikace a selekce) vznikala spontánně, bez jakýchkoliv institucionálních exekutivních zásahů (pomiňme lokátory) jen na základě poznání, úcty a respektu vůči tradici, mentalitě, genu loci minulých počinů – staveb, prostorů a zásahů do krajiny. A vždy také s respektováním elementárních principů udržitelnosti: účelnosti, životnosti, krásy, provázených na jedné straně pokorou a na druhé straně přirozenou uživatelskou, technologickou, konstrukční a estetickou inovací.

Díky tomu jsme se stali dědici fascinujícího kulturního odkazu generací našich předků vznikajícího a přetvářeného v průběhu staletí. A dokládajícího jejich společensko-ekonomickou situaci, praktičnost, stavebně technologické znalosti, řemeslnou dovednost, estetické preference, tvůrčí erudici, cit pro přírodní a urbánní kontext...

Jak to jenom dokázali – bez vyjádření NPÚ a závazných stanovisek orgánů památkové péče?

Pracovní skupina ČKA Památková péče – zrušení resp. přerušování činnosti

V době, kdy jsem jako elév (ne věkem, ale zkušenostmi) začal pracovat v Představenstvu České komory architektů, schylovalo se a nakonec i došlo ke zrušení pracovní skupiny Památkové péče – protože údajně neměla témata, která by praktikující a autorizované architektky tížila. Hodně jsem se tomu divil – bydlím a celý profesionální život působím v Olomouci a určitě bych neřekl, že by vztahy a spolupráce mezi vlastníky nemovitostí, architektky, „razítkovými“ i „nerazítkovými“ památkáři (pokud spolu tyto dvě složky schizofrenního uspořádání institucí památkové péče vůbec mluví) šlapaly jako hodinky...

A to nemluvím o toužebně (ale stále marně) vyhlášeném novém památkovém zákoně, který by měla komora ne připomínkovat, ale spoluvytvářet. Stávající zákon o státní památkové péči je z roku 1987 a i když od té doby prodělal 25 (!) kosmetických změn, tak to z něj moderní legislativní normu pro tuto klíčovou oblast ochrany a rozvoje vystavěného prostředí našich sídel a krajiny neudělalo.

V něm se mj. dočtete, že účelem památkového zákona je „...vytvořit podmínky pro další prohlubování politicko-organizační a kulturně výchovné funkce státu...“ (§1(1)), že za památky se prohlašují stavby „...pro jejich hodnoty revoluční...“ (§2 (1)a)), že vlastník památky je povinen ji užívat „...pouze způsobem, který odpovídá jejímu kulturně politickému významu...“ (§9 (1)), že „...Orgány státní správy příslušné rozhodovat o způsobu využití budov, které jsou kulturními památkami, nebo o přidělení bytu, jiných obytných místností a místností nesloužících k bydlení v těchto budovách, vydávají svá rozhodnutí na základě závazného stanoviska příslušného orgánu státní památkové péče ...“ (§11 (1)). Více než 30 let po revoluci je toto socialistické reziduum nejenom trapné, ale hlavně diskriminující, nefunkční a vytvářející nepřátelství mezi vlastníky památkových objektů (faktické nositele památkové péče) a šikanující památkový orgán státu.

Pracovní skupina ČKA Památková péče – obnovení činnosti

Po diskuzích v představenstvu ČKA jsme se shodli, že činnost pracovní skupiny Památková péče obnovíme. Smysl tohoto kroku vidíme v tom, že by měla:

- monitorovat zkušenosti praktikující architektů, kteří se zabývají projektováním úprav památkově chráněných objektů, navrhuje stavby a úpravy v památkových rezervacích a zónách a v ochranných pásmech,
- sbírat pozitivní příklady i příklady problematické,
- pokusit se získat podobné informace od vlastníků památkově chráněných nemovitostí, nemovitostí v památkových rezervacích, zónách a v jejich ochranných pásmech,
- navázat bližší kontakt se zástupci VŠ, specializovaných na vědecký výzkum této oblasti,
- navázat bližší kontakt se zástupci MK ČR a NPÚ,
- na základě všeho výše uvedeného upřesnit a hlavně účinně uplatnit teze ČKA při přípravě nového památkového zákona.

Závěr:

Architekti nesou velkou odpovědnost za kulturu vystavěného prostředí a krajiny naší země. A prakticky každý z nich musí reagovat na výsledky práce svých předchůdců, na okolní domy, prostory, urbánní a krajinný kontext. Pokud se pohybují v památkově chráněném území je to jen o něco těžší, míra respektu vyšší a hlavně je nutné dosáhnout konsensus s podmínkami kolegů památkářů. Někdy je spolupráce skvělá a památkáři jsou pro tvůrčího architekta nejbližšími spojenci, odbornými konzultanty a rádci, jindy to (ke škodě všech zúčastněných) hlasitě skřípe.

Velmi bych stál o to, kdyby se do pracovní skupiny Památková péče přihlásili kolegové, kteří to zažívají, a kteří cítí potřebu vytvořit lepší podmínky pro tvůrčí práci, pro spokojenost vlastníků a investorů – naprosto ne na úkor památkových hodnot, ale naopak ve prospěch jejich nikdy nekončícího obohacování, jak se tomu dělo po staletí.

Jsme země s mimořádnou hustotou sídel, ale také s mimořádnou četností a hodnotou kulturního dědictví – od regionálního významu až po význam nadnárodní - evropský či celosvětový. A je proto krajně naléhavé hledat funkční mechanismus, pro:

- **hodnocení památek,**
- **diferenciaci podmínek památkové ochrany podle faktické hodnoty,**
- **zajištění rovnováhy mezi privátním a veřejným zájmem,**
- **nalezení rovnováhy mezi povinnostmi a právy vlastníka památky,**
- **dosažení maximální předvídatelnosti stanovených podmínek ze strany památkových orgánů, vyloučení možnosti vzniku subjektivních ad hoc podmínek,**
- **vnesení prvku udržitelnosti při stanovování pam. podmínek (účel, technologie, provozní náklady apod.),**
- **akceptování nových vrstev (z důvodu nové funkce, vyššího uživatelského komfortu, standardu technického vybavení) při maximálním respektování hodnotných vrstev původních,**
- **zajištění tvůrčí svobody a ochranu autorských práv v mezích předem daných podmínek,**
- **zjednodušení a zrychlení projednání (spojit kvalifikovanost, rozhodovací pravomoc a zodpovědnost pam. orgánů).**

Budu Vám velmi zavázán, když mi k tomuto textu cokoliv napíšete, připojíte svoji zkušenost, kritickou poznámku nebo námět.

A samozřejmě pokud projevíte zájem se do práce pracovní skupiny ČKA Památková péče přidat, ozvěte se sekretáři PS Památkové péče Kateřině Slané (tel.: +420 778 755 235, e-mail katerina.slana@cka.cz) nebo přímo mně.

Stašek Žerava, předseda PS Památková péče
Tel.: +420 728 085 623
e-mail: zerava@atelierbonmot.cz

Rekonstrukce bývalého Velkého dělostřeleckého skladu v areálu Korunní pevnůstky v Olomouci pro „Pevnost „poznání“ - vědecké centrum Univerzity Palackého – příklad příkladné spolupráce s našimi „úhlavními přáteli“ – památkáři. Byli doslova konzultačními členy týmu...ale byla to spíše výjimka...

